

คู่มือ

คำนำ

ผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict Of Interest : COI) เป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตประพตติมิชอบในระดับที่รุนแรงขึ้นและยังสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาล เป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เป็นปัญหาพื้นฐานที่บั่นทอนเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศด้วย โดยรูปแบบการทุจริตมีการเปลี่ยนแปลง มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและผลักดันให้มีการสกัดกั้นการทุจริตในหน่วยงานของรัฐ โดยกำหนดนโยบาย และออกกฎหมาย เพื่อดำเนินการป้องกันและควบคุมการเกิดการทุจริต

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ได้เล็งเห็นความสำคัญของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภายในองค์กร โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตที่สำคัญ คือ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงต่อเนื่องจากการดำเนินงาน การปฏิบัติงานและเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม จึงได้จัดทำคู่มือฉบับนี้ขึ้น เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดเหตุการณ์ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมภายในองค์กร อีกทั้ง เป็นแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติงานด้วยความสุจริต โปร่งใส ลดปัญหาการประพตติมิชอบในเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

หน่วยตรวจสอบภายใน
เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

สารบัญ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน
กับผลประโยชน์ส่วนรวม

๑

แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน
กับผลประโยชน์ส่วนรวม

๗

กฎหมายที่เกี่ยวข้องการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน
กับผลประโยชน์ส่วนรวม

๑๑

๑

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน
กับผลประโยชน์ส่วนรวม

๑.๑ ความหมายของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม

การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) เป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันซึ่งเป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในระดับที่รุนแรงขึ้น และสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาลของเจ้าหน้าที่ กลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

ประโยชน์ส่วนบุคคล

ประโยชน์ส่วนบุคคล หมายถึง การที่บุคคลทั่วไปหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในสถานะเอกชนได้กระทำการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนตน ครอบครัว ญาติ เพื่อน หรือของกลุ่มในสังคมที่มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบต่าง ๆ

ประโยชน์ส่วนรวม (ประโยชน์สาธารณะ)

ประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ หมายถึงบุคคลใด ๆ ในสถานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้กระทำการใด ๆ ตามหน้าที่หรือได้ปฏิบัติหน้าที่ โดยมีวัตถุประสงค์หรือมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม หรือการรักษาประโยชน์ส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ของรัฐ

การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม

การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้เสียในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติห้ามและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นยังได้เข้าไปพิจารณาดำเนินการในกิจการสาธารณะที่เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในกิจการของรัฐเพื่อประโยชน์ของรัฐ"

สำนักงาน ก.พ.

ผลประโยชน์ทับซ้อน ความหมายของ สำนักงาน ก.พ. สถานการณ์หรือการกระทำของบุคคล (ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงานบริษัท ผู้บริหาร) มีผลประโยชน์ ส่วนตนเข้ามาเกี่ยวข้อง จนส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจหรือการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนั้น การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวทั้งเจตนาหรือไม่เจตนา หรือ บางเรื่อง เป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมา จนไม่เห็นว่าจะเป็นสิ่งผิดแต่อย่างใดพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการทำความผิดทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ(ประโยชน์ของส่วนรวม) แต่กลับตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง

37

แนวคิดของวิชาการ ให้ความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อนไว้ ๔ ประการ ดังนี้

๑) ความหมายอย่างกว้าง หมายถึง การปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบต่อหน่วยงาน หรือองค์กร หรือต่อส่วนรวม แต่ดำเนินการตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และเพื่อนฝูง

๒) ผลประโยชน์ทับซ้อนสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในหน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรธุรกิจ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรวิชาชีพต่างๆ โดยสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับนโยบายของชาติ หน่วยงานราชการ และองค์กรในระดับท้องถิ่น ดังนั้น ผลประโยชน์ทับซ้อนจึงมีมูลค่าความเสียหายตั้งแต่น้อยถึงร้ายแรงไปจนถึงนับหมื่นล้านบาท และในบางกรณีความเสียหายได้ปรากฏออกมาในรูปของที่เป็นวัตถุโดย แต่ยังรวมถึงผลประโยชน์มิใช่วัตถุอีกด้วย

๓) ผลประโยชน์ทับซ้อนมิได้จำกัดเฉพาะผลประโยชน์ของ บุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีอคติในการตัดสินใจหรือดำเนินการอันมุ่งตอบสนองต่อผลประโยชน์ของหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งด้วย เช่น การที่บุคคลดำรงตำแหน่งซ้อนกันทั้งสองหน่วยงาน อันก่อให้เกิดการทำบทบาทที่ขัดแย้งกัน และมีการใช้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหนึ่งไปรับใช้ผลประโยชน์ของอีกหน่วยงานหนึ่ง

๔) “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” และ “การคอร์รัปชัน เชิงนโยบาย” (Policy Corruption) ต่างก็เป็นรูปแบบหนึ่งของผลประโยชน์ทับซ้อน เนื่องจากทั้งสองรูปแบบต่างเป็นการใช้ตำแหน่งหน้าที่สำหรับมุ่งตอบสนอง ต่อผลประโยชน์ส่วนตัวและ/หรือพรรคพวก

๑.๒ รูปแบบของการกระทำที่เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม

พฤติกรรมใด? เข้าข่าย “ผลประโยชน์ทับซ้อน”

1. การรับผลประโยชน์ต่างๆ

เช่น การรับเงิน หรือรับของขวัญ หรือรับบริการต่างๆ จากลูกค้าของหน่วยงาน

2. การหาประโยชน์ให้ตนเองหรือพวกพ้อง

เช่น ใช้ตำแหน่งหน้าที่ทำสัญญาจัดซื้อวัสดุจากบริษัทที่ตนเองมีหุ้นส่วนอยู่

3. การทำงานหลังออกจากตำแหน่ง หรือหลังเกษียณ

เช่น ลาออกจากหน่วยงานเพื่อไปทำงานในหน่วยงานที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกัน

4. การทำงานพิเศษ

เช่น เป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทเอกชนที่มีสัญญากับหน่วยงานตนเอง รวมถึงการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานไม่เต็มที่ เอาเวลาไปปฏิบัติงานพิเศษอื่น

5. การรับรู้ข้อมูลภายใน

เช่น นำข้อมูลของหน่วยงานไปเปิดเผยเพื่อรับสิ่งตอบแทนหรือเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง

6. การใช้ทรัพย์สินของหน่วยงาน

เช่น นำวัสดุครุภัณฑ์ของหน่วยงานไปใช้ที่บ้าน หรือนำรถยนต์ของหน่วยงานไปใช้ธุระส่วนตัว

ของขวัญและประโยชน์อื่น มีอะไรบ้าง

๑. เงิน ทรัพย์สิน สิ่งของ บริการ หรืออื่น ๆ ที่มีมูลค่า ที่นอกเหนือจากเงินเดือน รายได้ และผลประโยชน์ในราชการปกติ
๒. มีทั้งที่สามารถคิดราคาได้ (Tangible gifts) และคิดเป็นราคาไม่ได้ (Intangible gifts and benefits)
๓. ของขวัญที่สามารถคิดราคาได้ เช่น ตัวอย่างสินค้า บัตรของขวัญ เครื่องใช้ส่วนตัว บัตรกำนัล บัตรลดราคาสินค้าหรือบริการ และเงิน
๔. ของขวัญและประโยชน์อื่นใดที่คิดเป็นราคาไม่ได้ เช่น การให้บริการส่วนตัว การปฏิบัติด้วยความชอบส่วนตัว การเข้าถึงประโยชน์ หรือการสัญญาว่าจะให้หรือได้รับ ประโยชน์มากกว่าคนอื่น ๆ

๑.๓ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่

๑) **โอกาส** แม้ว่าในปัจจุบันมีหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแต่พบว่า ยังมีช่องว่างที่ทำให้เกิดโอกาสของการทุจริต ซึ่งโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นจากการบังคับใช้ กฎหมายที่ไม่เข้มแข็ง กฎหมาย กฎระเบียบไม่รัดกุม และอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูงก็เป็นอีกโอกาสหนึ่งที่ทำให้ เกิดการทุจริต

๒) **สิ่งจูงใจ** เป็นที่ยอมรับว่าสถานะทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นเรื่องของวัตถุนิยม สังคมทุนนิยม ทำให้คนในปัจจุบันมุ่งเน้นที่การสร้างหารายได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ที่มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมทุจริตมากยิ่งขึ้น

๓) **การขาดกลไกในการตรวจสอบความโปร่งใส** การทุจริตในปัจจุบันมีรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้นโดยเฉพาะการทุจริตในเชิงนโยบายที่ทำให้การทุจริตกลายเป็นความชอบธรรมในสายตาของประชาชน ขาดกลไกการ ตรวจสอบความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะเข้าไปตรวจสอบการทุจริตของบุคคลเหล่านี้

๔) **การผูกขาด** ในบางกรณีการดำเนินงานของภาครัฐ ได้แก่ การจัดซื้อ-จัดจ้าง เป็นเรื่องของการผูกขาด ดังนั้น จึงมีความเกี่ยวข้องเป็นห่วงโซ่ผลประโยชน์ทางธุรกิจ ในบางครั้งพบร้านค้า/ผู้รับจ้างมีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้ตนเองได้รับสิทธิในการดำเนินงานโครงการของภาครัฐ รูปแบบของการผูกขาด ได้แก่ การผูกขาดในโครงการก่อสร้างและโครงสร้างพื้นฐานภาครัฐ

๕) **สภาพคล่องทางการเงินหรือการได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม** รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ความยากจนถือเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้ข้าราชการมีพฤติกรรมทุจริต เพราะความต้องการที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องแสวงหาช่องทางเพื่อเพิ่มรายได้พิเศษให้กับตนเองและครอบครัว

๖) **การขาดจริยธรรม คุณธรรม** ในสมัยโบราณ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่ได้รับการเน้นเป็นพิเศษถือว่าเป็นเครื่องวัดความดีของคน แต่ในปัจจุบัน พบว่า คนมีความละอายต่อบาปและเกรงกลัวบาป น้อยลง และมีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น มองแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งมากกว่าที่จะยึดผลประโยชน์ส่วนรวม

๗) **มีค่านิยมที่ผิด** ปัจจุบันค่านิยมของสังคมได้เปลี่ยนจากยกย่องคนดี คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็น ยกย่องคนที่มีเงิน คนที่เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่มีค่านิยมที่ผิด เห็นว่า การทุจริตเป็นวิถีชีวิตเป็นเรื่องปกติธรรมดา เห็นคนชื้อเป็นคนเซ่อ เห็นคนโกงเป็นคนฉลาด ยอมจะทำการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยไม่มีความละอายต่อบุญและบาป และไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายของบ้านเมือง

๒

แนวทางการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน
กับผลประโยชน์ส่วนรวม

๒.๑ แนวทางการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

หลักการ ๔ ประการ สำหรับการป้องกันเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน"

๑. ปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ : ทำงานในขอบเขตหน้าที่พิจารณาความถูกต้องไปตามระเบียบกฎหมาย ไม่ให้ผลประโยชน์ส่วนตนมาแทรกแซง ปฏิบัติต่อแต่ละบุคคลอย่างเป็นกลาง ไม่มีอคติลำเอียงด้วยเรื่องศาสนา อาชีพ จุดยืนทางการเมือง เผ่าพันธุ์ วงศ์ตระกูล เป็นต้น ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องมีจริยธรรมด้วย

๒. สนับสนุนความโปร่งใสและความพร้อมรับผิด : การเปิดเผยผลประโยชน์ส่วนตนหรือความสัมพันธ์ที่อาจมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ถือเป็นขั้นตอนแรกของการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน การเปิดเผยข้อมูลจะทำให้เจ้าหน้าที่ร่วมมือและสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้เสีย

๓. ส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคลและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง : ฝ่ายบริหารต้องรับผิดชอบต่อเรื่องการสร้างระบบและนโยบาย ส่วนเจ้าหน้าที่ต้องระมัดระวังการเข้าไปมีส่วนได้เสียในกิจการงานที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ขัดกัน และหัวหน้าหน่วยงานก็ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย

๔. สร้างวัฒนธรรมองค์กร : หัวหน้าหน่วยงานต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในเวลาที่มีประเด็นผลประโยชน์ขัดกันเกิดขึ้น และการสร้างวัฒนธรรมแห่งความซื่อตรงต่อหน้าที่

๒.๒ แนวทางการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- (๑) หลักนิติธรรม
- (๒) หลักคุณธรรม
- (๓) หลักความโปร่งใส
- (๔) หลักการมีส่วนร่วม
- (๕) หลักความรับผิดชอบ
- (๖) หลักความคุ้มค่า

เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่เข้ามีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือบุคคลอื่นซึ่งเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมด้วย ทั้งนี้ มาใช้บังคับแก่คู่สมรสหรือบุตรของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำโดยอาศัยอิทธิพลของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

๑. การกระทำที่เกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๒. การกำหนดนโยบายหรือการเสนอหรือให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายหรือร่างกฎซึ่งเอื้อประโยชน์เป็นการเฉพาะต่อกิจการที่ตน คู่สมรส บุตร หรือบิดามารดามีส่วนได้เสียเกินกว่าส่วนได้เสียตามปกติที่บุคคลทั่วไปมีอยู่

ในกรณีที่เป็นนิติบุคคล การเป็นหุ้นส่วนหรือถือหุ้นเกินร้อยละห้าของนิติบุคคลนั้นถือว่าเป็นการมีส่วนได้เสียเกินกว่าส่วนได้เสียตามปกติ เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือผู้กำกับดูแล

๓. การใช้ข้อมูลภายในของรัฐที่ยังเป็นความลับอยู่ซึ่งตนได้รับหรือรู้จากการปฏิบัติราชการ การปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริต

๔. การริเริ่มเสนอจัดทำหรืออนุมัติโครงการของรัฐหรือของหน่วยงานของรัฐโดยทุจริตหรือ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อตนเองหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

๕. การใช้ทรัพย์สินของหน่วยงานที่ตนสังกัดหรือที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ไปเพื่อประโยชน์ของตน หรือผู้อื่น เว้นแต่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมายหรือกฎหรือทรัพย์สินนั้นมีราคาเล็กน้อย

๖. การใช้ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ซึ่งตนมีอยู่โดยทุจริต ไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจโดย อิสระในการใช้อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งอื่นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

๖.๑ อนุมัติ อนุญาต รั้งจดทะเบียน หรือออกคำสั่งทางปกครองอื่นที่ให้สิทธิ ประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นเงินได้

๖.๒ ให้สัมปทาน ทำสัญญา หรือทำนิติกรรมอันเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลหนึ่ง บุคคลใด

๖.๓ บรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนเงินเดือน เลื่อนขั้นเงินเดือน โอน ย้าย ดำเนินการทางวินัย หรือให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งอื่นดังกล่าวพ้นจาก ตำแหน่งหรือพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่

๖.๔ ไม่แจ้งความหรือไม่ร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีอาญา

๖.๕ ไม่ฟ้องคดี ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ไม่ดำเนินคดีหรือไม่ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับคดี หรือให้ถอนคำร้องทุกข์ให้ถอนฟ้อง ให้ถอนอุทธรณ์ หรือให้ถอนฎีกา ไม่ว่าจะเป็คดีประเภทใด

๖.๖ ดำเนินกระบวนการพิจารณา ทำคำพิพากษาคำสั่ง คำวินิจฉัย หรือคำชี้ขาด

๖.๗ ไม่บังคับทางปกครอง ไม่บังคับคดี หรือไม่บังคับตามคำชี้ขาด

๒.๓ รูปแบบการให้ผลประโยชน์

๑. การปลดหนี้หรือการลดหนี้ให้เปล่า
๒. การให้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย
๓. การเข้าค้าประกันโดยไม่คิดค่าธรรมเนียม
๔. การให้ค่านายหน้าหรือค่าธรรมเนียมการเป็นตัวแทน
๕. การขายหรือการให้เช่าซื้อทรัพย์สินต่ำกว่ามูลค่าที่เป็นจริงตามที่ปรากฏในท้องตลาด
๖. การซื้อหรือการเช่าซื้อทรัพย์สินสูงกว่ามูลค่าที่เป็นจริงตามที่ปรากฏในท้องตลาด
๗. การให้ใช้สถานที่ ยานพาหนะหรือทรัพย์สินโดยไม่คิดค่าเช่าหรือค่าบริการ หรือคิดค่าเช่า หรือค่าบริการน้อยกว่าที่คิดแก่บุคคลอื่นโดยปกติทางการค้า
๘. การให้บริการโดยไม่คิดค่าบริการหรือคิดค่าบริการน้อยกว่าที่คิดแก่บุคคลอื่นโดยปกติทางการค้า

๙. การให้ส่วนลดในสินค้าหรือทรัพย์สินที่จำหน่ายโดยให้ส่วนลดมากกว่าที่ให้แก่บุคคลอื่นโดยปกติทางการค้า
๑๐. การให้เดินทางหรือให้ขนส่งบุคคลหรือสิ่งของโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรือคิดค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่คิดแก่บุคคลอื่นโดยปกติทางการค้า
๑๑. การจัดเลี้ยงการจัดมหรสพหรือการบันเทิงอื่นให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรือคิดค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่คิดแก่บุคคลอื่นโดยปกติทางการค้า
๑๒. การให้บริการวิชาชีพอิสระ เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล สถาปนิก วิศวกร กฎหมาย หรือบัญชี โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรือคิดค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่คิดแก่บุคคลอื่นโดยปกติทางการค้า
๑๓. การให้รางวัล
๑๔. การชำระเงินล่วงหน้าหรือการคืนเงินให้ในภายหลัง
๑๕. การอื่นใดซึ่งเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้นั้นได้รับประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นเงินได้หรือไม่ต้องออกค่าใช้จ่าย

๓

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน
กับผลประโยชน์ส่วนรวม

๓.๑ ประมวลกฎหมายอาญา

ในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ และ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ไว้ในภาค ๒ ความผิด ลักษณะ ๒ ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด ๒ ตั้งแต่ มาตรา ๑๔๗ ถึง ๑๖๖ อาทิ

มาตรา ๑๔๗ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด เบียดบังทรัพย์สินนั้นเป็นของตน หรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต หรือโดยทุจริตยอมให้ผู้อื่นเอาทรัพย์สินนั้นเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

มาตรา ๑๕๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด ๆ ใช้อำนาจ ในตำแหน่งโดยทุจริต อันเป็นการเสียหายแก่รัฐ เทศบาล สุขาภิบาลหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น ต้องระวาง โทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

มาตรา ๑๖๒ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ทำเอกสาร รับเอกสารหรือกรอกข้อความลงในเอกสาร กระทำการดังต่อไปนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่

(๑) รับรองเป็นหลักฐานว่า ตนได้กระทำการอย่างใดขึ้น หรือว่ากรอกอย่างใดได้
กระทำต่อหน้าตนอันเป็นความเท็จ

(๒) รับรองเป็นหลักฐานว่า ได้มีการแจ้งซึ่งข้อความอันมิได้มีการแจ้ง

(๓) ละเว้นไม่จดข้อความซึ่งตนมีหน้าที่ต้องรับจด หรือจดเปลี่ยนแปลงข้อความเช่นนั้น

(๔) รับรองเป็นหลักฐานซึ่งข้อเท็จจริงอันเอกสารนั้น มุ่งพิสูจน์ความจริงอันเป็นความเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

๓.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๑๐๓ บัญญัติว่า "ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคล นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตามกฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดบทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม"

องค์ประกอบของกฎหมายตามมาตรา ๑๐๓

๑. เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ
๒. ห้ามรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด
๓. จากบุคคล (บุคคลธรรมดา (มนุษย์) นิติบุคคล (บริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด สมาคม ฯลฯ))
๔. หลักเกณฑ์ตามข้อ ค ข้อ ๒ และข้อ ๓ ใช้บังคับกับผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึงสองปีด้วยโดยอนุโลม

ข้อยกเว้น

๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดได้เมื่อมีกฎหมาย หรือกฎข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับได้
๒. ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ.๒๕๔๓
 - ๒.๑ รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากญาติซึ่งให้โดยเสน่หาตามจำนวนที่เหมาะสมตามฐานะตามรูป
 - ๒.๒ รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ญาติ และมีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคลในแต่ละโอกาสไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท
 - ๒.๓ รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่การให้นั้นเป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป

การรับทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เข้าข้อยกเว้น

การรับทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เข้าข้อยกเว้น เช่น การรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่า ๓,๐๐๐ บาท หรือที่มิใช่เป็นการรับทรัพย์สินจากญาติ หรือจากการรับทรัพย์สินที่เป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป หากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรับไว้เพื่อรักษาไมตรี มิตรภาพ หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลจะต้องแจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานสถาบัน หรือองค์กรที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดในทันทีที่สามารถกระทำได้ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารสูงสุดวินิจฉัยว่ามีเหตุผลความจำเป็น ความเหมาะสม และสมควรที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นรับทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นไว้เป็นสิทธิของตนหรือไม่ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารสูงสุดมีคำสั่งไม่ได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นไว้ ก็ให้คืนทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นแก่ผู้ให้ในทันที แต่ในกรณีที่ไม่สามารถคืนได้เพราะเหตุใด ๆ ก็ตาม ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่ได้รับทรัพย์สินฯ ต้องส่งมอบทรัพย์สินหรือประโยชน์ฯ ให้กับหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดโดยเร็ว และเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้คืนหรือได้ส่งมอบแล้วให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นั้นไม่เคยได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์ดังกล่าว

แนวทางปฏิบัติในการรับทรัพย์สินตามมาตรา ๑๐๓ แห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๑. การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดในระหว่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ หรือจากการให้ที่ไม่เป็นการให้ในลักษณะที่เป็นการทั่วไป สำหรับการรับทรัพย์สินจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องหลีกเลี่ยงการรับแต่ถ้าหากมีความจำเป็นที่ต้องรับไว้เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดี รักษาไมตรีและมิตรภาพกันไว้ และเป็นการให้ที่มีมูลค่าหรือราคาเกินกว่า ๓,๐๐๐ บาท ของการให้ในแต่ละโอกาสต่อคนต่อครั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับจะต้องรายงานการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้น ๆ ต่อผู้บังคับบัญชาสูงสุดของตน

๒. การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดในภายหลังที่ได้พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรับทรัพย์สินนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมาตรา ๑๐๓ ได้บัญญัติห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้รับทรัพย์สินไว้เป็นการต่อเนื่อง โดยห้ามมิให้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดต่อไปเป็นเวลาอีก ๒ ปี นับแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้พ้นจากตำแหน่งแล้ว

การรับทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้วยังไม่ถึง ๒ ปี สามารถรับได้เฉพาะกรณีที่มีกฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย หรือการรับจากญาติ หรือการให้ในลักษณะที่เป็นการให้กับบุคคลทั่วไป สำหรับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด นอกจากหลักเกณฑ์ดังกล่าว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่ได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้วต้องรายงานในการขอรับต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นไม่มีผู้บังคับบัญชา และคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหน่วยงานกลางที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ

บทสรุป

ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest) คือ ผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมขัดกัน การกระทำที่เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นผลมาจากการไม่สามารถแยกแยะระหว่างบทบาทหน้าที่ในเรื่องส่วนตัวและเรื่องส่วนรวมออกจากกันได้ชัดเจน และมีสาเหตุมาจากพื้นฐานความคิดแบบดั้งเดิมของคนไทยและมีปัจจัยที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมทุจริต อย่างไรก็ตามท่ามกลางผู้จงใจกระทำความผิดยังพบผู้กระทำความผิดโดยไม่เจตนา หรือไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอีกเป็นจำนวนมากจนนำไปสู่การกล่าวหา ร้องเรียนเรื่องการทุจริตหรือถูกลงโทษทางอาญา ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐ

ในปัจจุบัน การกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ทับซ้อน ถือว่าเป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานของข้าราชการ ซึ่งหากข้าราชการเป็นผู้มีจริยธรรมเพียงพอ สามารถแยกแยะได้ว่าตนเองอยู่ในฐานะใดและต้องยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ก็จะสามารถควบคุมตนเองและผู้ประสานสายสัมพันธ์หรือพวกพ้องของตนเอง เพื่อนำเอาความสัมพันธ์ดังกล่าวไปแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้